

Nederland pleegt men minder tijd te laten verlopen. Willem II overleed op 17 Maart 1849 en Willem III werd op 12 Mei van dat jaar ingehuldigd. Koningin Wilhelmina aanvaardde de regeering op haar achttienden verjaardag, 31 Augustus 1898; de inhuldiging had reeds op 6 September daarna plaats.

De Koningseed. De plechtigheid moge bij ons geen kroning maar een inhuldiging zijn, essentieel is zij van de Engelsche niet verschillend. Het zwaartepunt ligt in den eed, die door den Koning wordt afgelegd. „The force of the oath is clear: it expresses a pact between the king and his people, a promise of good government and of obedience to law” schrijft Keith (blz. 22) van den Engelschen „coronation oath”. Van onzen eed, opgenomen in artikel 53 der Grondwet, kan hetzelfde worden getuigd. Voorop staat de belofte „aan het Nederlandsche volk” de Grondwet te onderhouden en te handhaven. Daarnaast neemt de bescherming van de vrijheid en de rechten der onderdanen en de bevordering hunner welvaart „zooals een goed Koning schuldig is te doen” een belangrijke plaats in. Ook aan 's Konings plicht de onafhankelijkheid van den Staat met al zijn vermogen te verdedigen, geeft de eed aandacht.

De inhuldiging. De plechtigheid heeft plaats in een openbare en vereenigde vergadering der Staten-Generaal binnen de stad Amsterdam. De Grondwet van 1815 had naast Amsterdam „beurtelings” een stad in een der zuidelijke provinciën — de laatste ter keuze des Konings — aangewezen. Zij wilde bovendien naar aloud gebruik die plechtigheid „onder den blooten Hemel” doen houden. Dit voorschrift is echter reeds in 1840 vervallen. Te rekenen van Willem II af heeft de inhuldiging steeds in de Nieuwe Kerk te Amsterdam plaats gehad.

De eigenlijke inhuldiging bestaat in een plechtige verklaring, na het afleggen van den eed door den Koning, uitgesproken door den voorzitter van de vergadering der Staten-Generaal en door hem en alle andere leden hoofd voor hoofd beëdigd of bevestigd. Daarin wordt den Koning beloofd, dat de Staten-Generaal zijn onschendbaarheid en de rechten zijner kroon zullen handhaven en alles zullen doen „wat goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn te doen.”

Geheel deze inhuldiging is traditie. Juridische beteekenis heeft zij niet. Struycken oordeelt, dat zij weinig past in de huidige staatsopvatting „waarin Koning en Staten-Generaal beiden staatsorganen zijn in het volk, geroepen overeenkomstig de grondwettelijke ordening het algemeen belang te dienen” (blz. 336).

Ik kan het met den geleerden schrijver niet eens zijn. De eed moge stammen uit den graventijd, toen de verhouding tusschen de beide staatsmachten Kroon en Vertegenwoordiging een andere was dan thans, er is tusschen dien graventijd en den onzen toch deze overeenstemming, dat vorst en volk tegenover elkander wederkeerig verplichtingen hebben. Het wederzijds afleggen van een eed geeft uitdrukking aan dit beginsel. De troonsbestijging van een nieuwen Koning is een belangrijke gebeurtenis in het volksleven. Het is niet verkeerd, dat dit feit op plechtige wijze wordt geconstateerd. Gelijk het evenmin verkeerd is, dat daarbij naar de traditie wordt teruggegrepen. Want in traditie ligt een groote kracht. Het is het geheim der staatkundige ontwikkeling in Engeland, dat men bij het behoud der oude vormen aan het recht den inhoud heeft weten te geven, die door een nieuwen tijd werd vereischt. Dit heeft niet weinig bijgedragen tot de vastheid der instellingen en haar regelmatige ontwikkeling. Wij kunnen daarvan in Nederland nog veel leeren.

Van Hogendorp had de traditie in nog sterker mate willen handhaven. Volgens zijn schets der Grondwet zou de Souvereine Vorst worden „ingehuldigd door de Staten-Generaal en Provinciaal”. Dit ging de Commissie, die de Grondwet van 1814 ontwierp, bevreest als zij was voor al te groote zelfstandigheid der provinciën, wat ver, maar zij nam toch in die Grondwet (art. 31) de bepaling op, dat de beëdiging en inhuldiging van den Souvereinen Vorst ter kennis van de Provinciale Staten zouden worden gebracht en dat deze aan hem hun hulde zouden toebrengen door het afleggen van een eed. De Grondwet van 1815 voegde daaraan toe, dat de Staten deze verklaring „door eene plechtige bezending van eenige leden uit hun midden” schriftelijk aan den Koning zouden overbrengen. Deze „hulde” der Provinciale Staten is in 1848 uit de Grondwet verdwenen.

De Engelsche traditie kent ook een huldebetuiging. Zij volgt op de kroning en de troonsbestijging — ceremoniën, die onze Grondwet niet kent —, die op haar beurt op den kroningseid zijn gevolgd. De hulde wordt hier echter alleen betuigd door „the spiritual en temporal lords”. Van een hulde door de „commons” is geen sprake. (Vgl. Keith blz. 24). Dit zal wel het gevolg zijn van de omstandigheid, dat de traditie stamt uit een tijd, toen adel en geestelijkheid tegenover den Koning de groote macht vormden en de derde stand ook in Engeland nog weinig of niet medetelde. En de Engelsche gezindheid voor het traditioneele ziet daarin niets vreemds, ook in een tijd, nu de verhoudingen geheel zijn veranderd.

Sedert 1848 stelt onze Grondwet hier, gelijk overal elders, waar zij een eed vordert, het alternatief van een eed of een belofte. Hij, die hem moet afleggen, heeft een volstrekt vrije keuze. Eenigerlei voorwaarde — als het behooren tot een kerkgenootschap, dat de eed verbiedt of het bestaan van bezwaren uit anderen hoofde — wordt, om tot het afleggen eener belofte te worden toegelaten, hier niet gesteld.

4. DE TIJDELIJKE WAARNEMING VAN HET KONINKLIJK GEZAG

Niet altijd is de Koning in staat persoonlijk zijn gezag uit te oefenen. Ook kan het voorkomen, dat de continuïteit van dat gezag noodgedwongen moet worden onderbroken, omdat geen opvolger naar de Grondwet aanwezig is of omdat de troonopvolging onzeker is. Daar uiteraard het gezag zelf geen oogenblik mag ontbreken, heeft de Grondwet regelen gesteld, waardoor onder alle omstandigheden in de waarneming van het koninklijk gezag is voorzien. De volgende gevallen zijn daarbij te onderscheiden:

1. De Koning is minderjarig.
2. De Koning is buiten staat de regeering waar te nemen.
3. De Koning heeft de uitoefening van het koninklijk gezag tijdelijk neergelegd.

In al deze gevallen wordt het koninklijk gezag waargenomen door een Regent. Zoolang deze ontbreekt of afwezig is, neemt de Raad van State het gezag waar.

4. Bij het overlijden des Konings is geen troonopvolger naar erfrecht aanwezig en de benoeming van zoo'n opvolger heeft evenmin plaats gehad.

5. De troonopvolging is onzeker.

In deze gevallen is de Raad van State met de waarneming van het koninklijk gezag belast.

Regentschap bij minderjarigheid des Konings. De minderjarigheid van den Koning duurt totdat hij zijn achttiende jaar vervuld heeft. Er is hier een afwijking van het Burgerlijk Wetboek, dat voor de meerderjarigheid den eenentwintigjarigen leeftijd vordert. De afwijking moet hieraan worden toegeschreven, dat men den toestand van regentschap niet langer wil laten voortduren dan volstrekt noodzakelijk moet worden geoordeeld. Vrij alge-